

De dynamische Noordzeekustzone is altijd in beweging

In de zomer staan er regelmatig files richting de badplaatsen aan de Noordzeekustzone, maar ook in andere jaargetijden vindt er veel recreatie plaats. Het afwisselende landschap biedt dan ook veel recreatiemogelijkheden; van wandelen tot zonnebaden en van (kite)surfen tot zeevissen. Maar ook vindt er schelpen- en gaswinning plaats en is de kustzone onmisbaar voor beroepsvissers die vissen op zeevissen, garnalen en schelpdieren. Ondanks deze drukte vinden vele vogelsoorten hier toch voedsel, broedgelegenheid en rust.

Het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone bestaat uit de kustwateren langs de Noord-Hollandse kust ten noorden van Bergen, langs de Waddeneilanden tot aan de Eems. De zeegaten tussen de Waddeneilanden, de strandvlaktes met jonge duinen op de eilanden en de zandbanken en -platen voor de eilanden zoals Noorderhaaks (Razende Bol), Engelse Hoek en Rif horen er ook bij. De grens in zee ligt op 20 meter onder NAP. Het is een dynamisch gebied met hoge stroomsnelheden, sterke schommelingen in zoutgehalten en sterke temperatuurwisselingen gedurende het jaar. Er wordt voortdurend zand afgezet en weer verplaatst als gevolg van zeestromingen en golfwerking.

Hierdoor kan het uiterlijk van de Noordzeekustzone door de jaren heen sterk veranderen. Het verschuiven van geulen, zandbanken en platen, strandafslag en -aangroei, duinafslag- en aangroei en 'wandellende' duinen zijn normale verschijnselen. Zie je nu op een bepaalde plek een zandvlakte, daar kunnen over meerdere jaren jonge (embryonale) duinen ontwikkeld zijn. Deze jonge duinen ontstaan bij voldoende zandaanvoer uit zee en verstuing van zand. Door de golfwerking worden ze keer op keer weer afgebroken. Dit natuurlijke proces is belangrijk voor het duinlandschap.

Op de Waddeneilanden vind je zogeheten groene stranden met begroeiing van onder meer zeekraal, zeevetmuur of zilte graslanden. Op beschutte plaatsen waar zoet kwelwater uit de bodem opwelt en het groene strand bereikt, ontwikkelen zich vochtige duinvalleien met bijzondere planten. De groene stranden worden gebruikt als rustgebied en vluchtplaats bij hoog water door de bergeend en aalscholver en door vele soorten steltlopers zoals de kluut, zilverplevier en rosse grutto. De strandplevier, bontbekplevier en dwergstern broeden hier. Daarnaast is het de rust- en werpplaats van de grijze zeehond.

De gewone zeehond brengt zijn jongen voort op de stranden van de Waddeneilanden en op de droogvallende slikken en platen. Het kustwater is een belangrijk opgroeigebied voor jonge vis en de bruinvis en de grijze en gewone zeehond doen zich hier te goed aan wijting, kabeljauw en grondels. De relatief diepere delen zijn leefgebied voor de zee-eenden topper, eider en zwarte zee-eend en veel bodemdieren zoals schelpdieren en borstelwormen.

In het verleden zijn ingrepen gedaan in de Noordzeekustzone om de kust of het achterland te beschermen tegen het zeewater. Deze zijn van invloed op het ecosysteem. Zo zijn langs de kust van Noord-Holland en op Vlieland strandhoofden aangelegd om zand in te vangen om erosie tegen te gaan. Ook is op de vastelandskust de Hondsbossche en Pettemer Zeewering aangelegd om het achterland te beschermen. Op de Waddeneilanden zijn op verschillende plekken stuifdijken aangelegd.

Wat zijn de knelpunten?

De permanent overstroomde zandbanken waar algen, schelpdieren, kokerwormen, zee-egels, garnalen, krabben en vissen zich ophouden, hebben te lijden onder de gevolgen van sleepnetvisserij, zand- en schelpenwinning en kustsuppleties. Zeebodemfauna en mosselbanken worden hierdoor verstoord en kunnen zich niet goed ontwikkelen. Daarnaast zijn de vispopulaties onnatuurlijk van opbouw en is de functie als opgroeigebied voor jonge vis afgenomen. Dit komt grotendeels door activiteiten die de bodem beroeren zoals garnalenvisserij en Noordzeevisserij en door de klimaatverandering.

Voor de zee-eenden topper, eider en zwarte zee-eend zijn de trends negatief. Hun voornaamste voedselbron, schelpdierbanken met spisula, is niet meer in grote aantallen aanwezig. Ook speelt verstoring een grote rol. Met name door (vissers) schepen en waterrecreatie, maar ook zandsuppleties in de buurt van schelpdierbanken en transportroutes die door foerageergebieden lopen hebben een negatief effect.

De bruinvis lijdt vooral onder de visserij en scheepvaart. Ze belanden als bijvangst in visnetten en raken door onderwatergeluiden van schepen gedesoriënteerd waardoor ze kunnen aanspoelen op stranden.

De bontbekplevier, strandplevier en dwergstern worden stelselmatig gestoord op hun broedlocaties op het strand. Hierdoor is het broedgebied de laatste twee decennia flink afgenomen. Strandrecreatie, kitesurfen, beheer en onderhoud, allemaal zorgt het voor overlast. Daarnaast zijn de broedlocaties kwetsbaar voor weersinvloeden, waardoor nesten wegspoelen of worden overstoven met zand. Door dit alles mislukken broedsels regelmatig.

Voor de dwergstern bestaat er nog maar één broedgebied in de Noordzeekustzone; een kleine broedkolonie op de Razende Bol. Vroegere broedgebieden die bestonden uit schelpenbanken op stranden zijn door recreatie vrijwel verdwenen.

Over de kwaliteit van de vochtige duinvalleien op de groene stranden van Ameland, Schiermonnikoog en Rottumerplaat bestaan twijfels. Er is momenteel te weinig bekend over de oppervlakte en kwaliteit. Daardoor is het onduidelijk of ze zich definitief kunnen ontwikkelen en of de ecologische vereisten daarvoor wel op orde zijn.

Welke maatregelen zijn nodig?

Het is mede de taak van de provincie Noord-Holland, samen met het Rijk en de provincies Groningen en Friesland, om de natuur in de Noordzeekustzone te behouden, te versterken en waar nodig te herstellen. Er moeten extra maatregelen genomen worden om broedgebieden te beschermen en voor permanent overstroomde zandbanken om het ecosysteem te kunnen herstellen.

Permanent overstroomde zandbanken en zee-eenden

Voor verbetering van de kwaliteit van de permanent overstroomde zandbanken is een toename van oudere bodemdieren, een toename van schelpdierbanken, een verbetering van het opgroeigebied van vis en een meer natuurlijke opbouw van vispopulaties nodig. Dit is mogelijk door het verminderen van bodemvisserij en door onderzoek en monitoring om de kennis over het probleem te vergroten.

Inmiddels hebben de visserijsectoren, natuurorganisaties en rijksoverheid de problemen onderkend en afspraken gemaakt om het ecosysteem in de beschermdde kustgebieden te kunnen herstellen met behoud van de beroeps- en sportvisserij; het Noordzeekustvisserijakkoord. Het gaat dan om het afsluiten van bepaalde gebieden voor visserij en verduurzaming van de garnalenvisserij.

Aanvullend bestaat het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone. Hierin worden, naast aan visserij, voorwaarden gesteld aan of gebieden (tijdelijk) afgesloten voor schelpenwinning, zandtransport voor kustsuppleties, scheepvaart en luchtvaart. Deze maatregelen verbeteren ook de kwaliteit van het leefgebied van zee-eenden.

Bruinvis

Het Toegangbeperkend Besluit Noordzeekustzone is gunstig voor de bruinvis. Verder worden er vanuit Natura 2000 voorwaarden gesteld aan staandwantvisserij (visserij met staande netten waarin vissen verstrikt raken) om bijvangst van bruinvissen en verstoring te verminderen.

Voor het Nederlandse deel van de Noordzee is er buiten Natura 2000 om het Bruinvisbeschermingsplan opgesteld. Hierin is geregeld dat er meer onderzoek wordt uitgevoerd naar de gevolgen van bijvangst van bruinvis en de gevolgen van onderwatergeluid. Op basis daarvan worden uiteindelijk maatregelen genomen.

Dit alles verbetert de situatie, maar eigenlijk moeten in de gehele Noordzee maatregelen genomen worden.

Vochtige duinvalleien

Er is meer informatie nodig over de oppervlakte en de kwaliteit van vochtige duinvalleien. Daarom is extra monitoring nodig. Vochtige duinvalleien ontwikkelen zich definitief wanneer een nieuwe zeeverende duinenrij gevormd is die de vallei afschermt van de Noordzeekustzone. Het beheer op het strand moet er daarom op gericht blijven om ruimte te geven aan natuurlijke dynamiek van wind en zand, zodat jonge duinen de kans krijgen zich te ontwikkelen tot een nieuwe zeeverende duinenrij.

Bontbekplevier, strandplevier en dwergstern

Er zijn tal van activiteiten die bijdragen aan verstoring van de bontbekplevier, strandplevier en dwergstern, zoals strandrecreatie, kitesurfen, militaire activiteiten, laagvliegen, beheer en onderhoud. Voor al deze activiteiten zijn voorwaarden of maatregelen opgesteld om rust op kansrijke broedlocaties te garanderen. Bijvoorbeeld door het (preventief) afsluiten van broedgebieden of het creëren van verstoringvrije zones rond broedkolonies. Daarnaast moet bij kustsuppleties en strandbeheer meer rekening gehouden worden met broedende vogels door voldoende afstand te houden of – indien mogelijk – de werkzaamheden uit te voeren buiten de broedtijd. Dit soort kustbeheer draagt ook bij aan het creëren van nieuwe broedgebieden verspreid over de Noordzeekustzone.

Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee

Buiten Natura 2000 om is jaren geleden het [Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee](#) opgesteld. Dit speelt een belangrijke rol bij de bescherming van broedlocaties van alle vogelsoorten. Onderdeel is de Erecode voor Wadliefhebbers met daarin gedragsregels. Kort gezegd: Vogels en zeehonden zien? Kijk, geniet en respecteer de natuur door afstand te houden.

Invloed op de omgeving

Aan bepaalde vormen van recreatie en beheer zoals strandrijden en zandsuppleties zijn aanvullende voorwaarden gesteld om met name de vogels te beschermen. Meestal in de vorm van gedragsregels, zoals het Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee. Als hieraan wordt voldaan hebben de activiteiten geen negatieve invloed op het natuurgebied.

Hiernaast worden (potentiële) broedgebieden permanent of tijdelijk afgesloten. Dit wordt met verbodsborden aangegeven.

Bekijk hier het hele [beheerplan](#)

